

Posudek na diplomovou práci Bc. Renaty Kábrtové

Název práce: **Genderová analýza učebnic pro 1. ročník základní školy**

Zpracovala: PhDr. Blanka Knotková-Čapková, PhD., vedoucí práce

Téma diplomové práce Renaty Kábrtové je velmi **dobře zvolené**. Diplomandka projevovala zájem o problematiku genderové perspektivy ve školství od počátku svého studia, což zohlednila i ve výběru volitelných kurzů. Téma genderové analýzy učebnic je velmi aktuální jak z hlediska odborného, tak celospolečenského. Odborným hlediskem zde míním především uplatnění genderové optiky na oblast pedagogiky, což lze v českém prostředí stále považovat za průkopnickou práci (i když tuto mezeru postupně zaplňují výborné analýzy Dr. Smetáčkové). **Vymezení tématu** považuji za odpovídající, pokud jde o rozsah analyzovaných textů; jejich konkrétní výběr (čtyři slabikáře) poskytuje vhodný základ pro komparaci. Tematický celek je i **dobře strukturován** na část teoretickou a empirickou a smysluplně rozvržené kapitoly a podkapitoly. Za poněkud problematické ovšem považuji, že proporční poměr rozsahu části teoretické a empirické je prakticky 1 : 1 – u takto tematicky vymezené práce by rozsahem měla převažovat konkrétní empirická analýza.

Zpracování **teoretické části** ukazuje chvályhodnou snahu nahlédnout dané téma z několika úhlů pohledu – diskursu, který je pojat z hlediska obecně ideologického a dále specifikován na diskursivní koncepty mateřství a otcovství, a (genderové) socializace. Nelze ovšem neuvést, že koncepty mateřství a otcovství jsou pojaty dosti selektivně. Záběr použité teoretické literatury je celkově akceptovatelný, i když už z něho je zřejmé, že teorie není právě autorčiným zájmem. Tato část práce je nejméně zdařilá, i když v průběhu psaní doznala pozitivních změn. Jako zásadní problém, který se nepodařilo zcela odstranit, vidím jednak jistou popisnost v představených konceptech, jednak nedostačující propojení části teoretické a empirické – na teoretická východiska by měla empirická část *odkazovat* daleko hojněji. Text práce by měl více působit jako koherentní, provázaný celek.

Zvolenou **kombinaci kvalitativní a kvantitativní metody** výzkumu (konkrétně obsahové analýzy obou typů) považuji za velmi šťastnou. Považuji ovšem za spornou „objektivitu výzkumu“, která podle autorky z této kombinace vyplývá – a to zvláště v kontextu častých diskusí, které jsme problematickému konceptu „objektivity výzkumu“ věnovali na seminářích v různých kurzech. Zde se dle mého názoru autorce lépe podařilo předvést vybranou metodu feministického výzkumu v konkrétní praxi, než teoretické zdůvodnění, proč právě takto postupovala.

V samostatné podkapitole (3.3.) autorka přesně formuluje své **výzkumné otázky**, což je třeba jistě pochválit. U formulovaných hypotéz výzkumu bych však ocenila vysvětlení, jak k těmto hypotézám došla. Je zřejmé, že na základě výzkumů popsanych v teoretické části výše, to by zde ovšem mělo být explicitně uvedeno včetně zpětného odkazu na tyto výzkumy.

Kvantitativní rozbor výzkumu ukazuje celkem přehledově stereotypní pojetí mužskosti a ženskosti ve vybraných slabikářích, i když bych zde vítala shrnutí na závěr, a především autorčino vymezení pojmů soukromé a veřejné sféry, což se v tabulkách rolí mužských a ženských postav nejevilo vždy jako zcela srozumitelné.

V části věnující se **kvalitativnímu rozboru** si autorka vytvořila vlastní modelové kategorie, což je rozhodně přínosné. Pro další výzkum by mohlo být zváženo i jejich případné rozšíření. Škoda, že autorka cíleně komentovala průběžně své často originální myšlenky a postřehy poměrně skoupě (o nadbytečnosti komenářů sama hovoří např. na str. 79 a 96) – hlubší komentáře by textu naopak prospěly, a to právě pokud by byly propojeny s feministickou teorií/theoriemi. To platí do jisté míry i o kapitole 3.7., která interpretuje výsledky výzkumu: např. velmi podnětný postřeh (str. 96), že muži vystupují na některých

zobrazeních jako „velké děti“ (doplním: na rozdíl od dospěláckých matek-hospodyněk), by se např. dalo rozteoretizovat v kontextu protikladu androcentrické moci jako ideje, a „reálného“ obrazu muže jako věčného chlapce, velmi zajímavým způsobem.

V **Závěru** především kladně hodnotím, že se autorka zamýšlí nejen nad otázkou genderové citlivosti samotných analyzovaných textů, ale i nad jejich socializačním dopadem pro děti, což přece jen propojuje část teoretickou a praktickou. Nevyjadřuje se zde pouze k očekávané otázce po genderové stereotypizaci, ale otvírá dveře k další možné diskusi, jak by nestereotypní učebnice působily či mohly působit na zařazení dítěte do genderově stereotypního kolektivu. To je bezpochyby otázka, která by si samostatnou diskusi zasloužila.

Formálně-technická a jazyková úroveň práce je přijatelná, největší připomínku (již výše uvedenou) mám k frekvenci odkazů. Bibliografie plně odpovídá zadané normě.

Celkové hodnocení: Na diplomové práci Renaty Kábrtové je třeba ocenit samostatnost při výběru tématu, zjevný a dlouhotrvající zájem o téma, jeho aktuálnost a schopnost je strukturovat. Zároveň chci vyzdvihnout i kontinuální a svědomitou práci diplomandky v seminářích, i když především v přípravných fázích práce. Samotná analýza je jistě užitečným příspěvkem k diskusi na téma socializačních vlivů učebnic na žáky/ně prvních tříd a poskytuje cenný a nový empirický materiál. Nejslabším článkem práce je teoretická část, a především její nedostatečné propojení s částí empirickou, což je nedostatek závažný. Z tohoto důvodu bych tedy hodnotila předkládanou diplomovou práci **na hranici známek velmi dobře a dobře**, s příklonem k **horší dvojce**, tedy podle bodového hodnocení **7 FHS bodů**.

V Praze, 7. 6. 2008